

Руїна

(1657 – 1687 рр.)

"Через якісь чверть віку, які минули з дня смерті Богдана, "руїна" Правобережної України досягла свого апогею. Подільська, Брацлавська й більша частина Київського воєводства — ці перлини польської корони — перетворилися на пустелю... Далі в глибину краю пустеля робилась зовсім безлюдною. Розкішні ниви заростали бур'яном: ніде житла людського, ні ознаки стад, якими ще так недавно славилася Україна; здичавілі собаки вели жорстоку боротьбу за виживання з вовками... Припинився торговельний рух, заросли дороги..."

О.Єфименко

Під час руїни відбувалася боротьба за владу між:

П. Куліш: „Чорна Рада”.

І кривав у його в руці бунчук гетьманський.

- *козацькою старшиною Війська Запорозького;*
- *шляхтою;*
- *“черню” — нижчими прошарками суспільства (міщанами, селянами, простими козаками).*

Іван Виговський (1657 – 1659)

Що мав би зробити
на початку
правління?

Гадяцький договір'58

- Польща+Україна+ВКЛ
- Україна в складі Брацлавського, Київського і Чернігівського воєводств під назвою **“Велике князівство Руське”** разом з Польським королівством і Великим князівством Литовським входила до Речі Посполитої на правах “як вільні до вільних і рівні до рівних”;
- князівство мало свій суд, казну, монету
- 30 тис. реєстрованих козаків,
- виборне довічне гетьманське управління, але самотійні зовнішні відносини з іншими державами заборонялись;
- православна віра урівнювалась в правах з католицькою, унія скасовувалась,
- передбачалось заснування в Україні двох університетів,;

Присяга короля Я. Казимира
на договорі 10 червня 1659 р.

Юрій Немирич

дипломат, автор
проєкту Гадяцького
договору

Конотопська битва'59

Перемога І. Виговського над
московським військом

Іван Виговський (1657 – 1659)

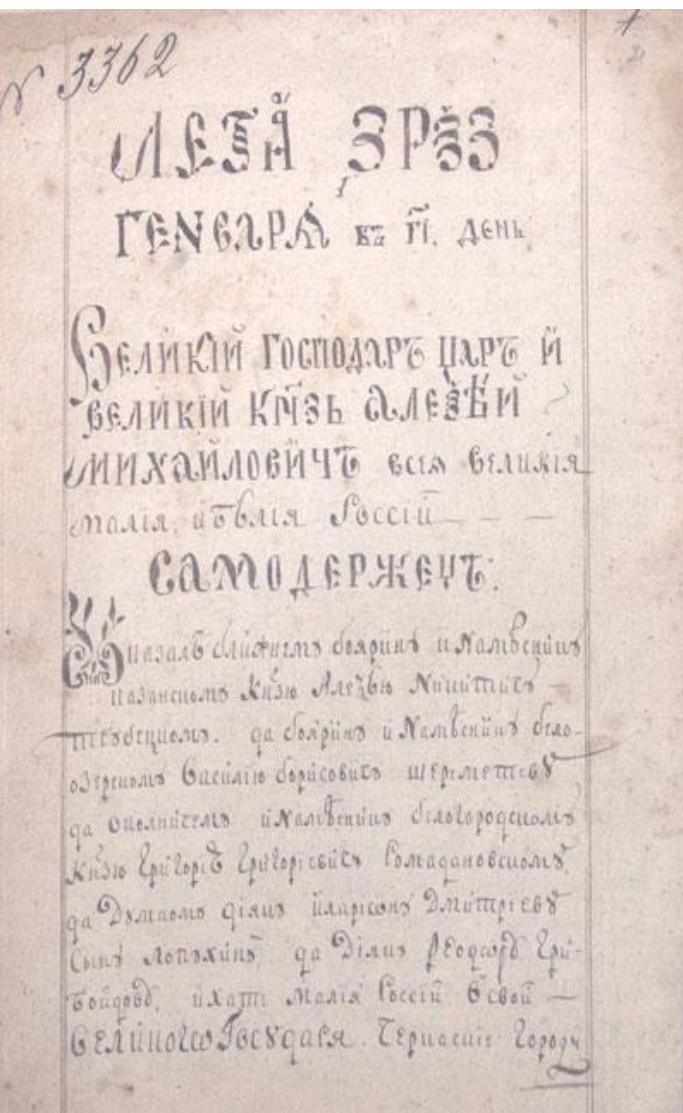
- 1658 р. – Гадяцький договір
- 1659 р. – битва під Конотопом

Юрій Хмельницький (1659-1663 рр.)

На кого орієнтувався у
зовнішній політиці?

із Москвою – Переяславські статті '59

- московські війська розташовувалися в усіх великих містах: Переяславі, Ніжині, Брацлаві, Умані та Чернігові;
- козакам заборонено вести війни і мати зовнішні відносини без дозволу царя;
- обрання гетьмана і старшини має відбуватися тільки з ухвали московського царя;
- гетьман має присягати на вірність московському цареві;
- козаки мусять брати участь у московських війнах;

Наслідок: Гетьманщина - лише автономія у складі московії

Чуднівська кампанія '60

Наслідок: підписання **Слободищенського трактату**

Слободищенський трактат'60

Слободищенський трактат з Польщею:

- *Україна відновлювала державний зв'язок з Річчю Посполитою на основі Гадяцького договору 1658 р.*
- *Велике князівство Руське не створювалося, **Гетьманщина отримувала лише автономію** лише з гетьманом.*
- *Українська армія зобов'язувалась взяти участь у військових діях проти московії.*

Юрій Хмельницький (1659-1663 рр.)

- 1659 р. – Переяславські статті
- 1660 р. – Чуднівська кампанія
- 1660 р. – Слободищенський трактат

Юрій Хмельницький

Протекторат
Росії

1659-1660

Московський договір 1659 р.

Протекторат
Польщі

Чуднівська кампанія 1660р

Слободищенський трактат 1660 р.

Юрась повернувся'77-81

«князь Сарматії і всієї України»

Чигиринські походи'77,78

Юрась + Османська імперія +
Кримське ханство

VS Іван Самойлович+
Московія

1ий похід'77:

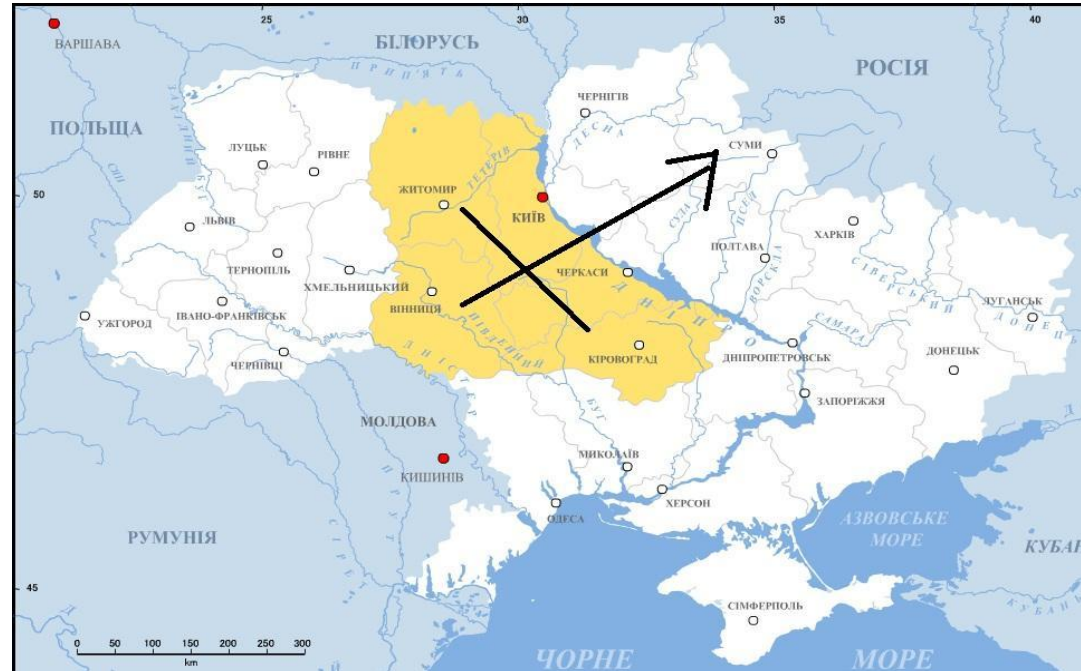
2ий похід '78: перемога турків і знищення Чигирина

Наслідок: Великий Згін
і Бахчисарайський
договір

Великий згін'78-79

Великий згін –
переселення населення
Правобережжя на
Лівобережжя, що було
зроблено військами І.
Самойловича.

Бахчисарайський мир'81

*Москва й Туреччина підписали
Бахчисарайський мир .:*

1. Кордон по Дніпру
2. *Московії* – Лівобережжя, Київ+ Січ
3. Туреччині – землі між Бугом і Дністром (Поділля).
4. Між сферами впливу створювалась буферна зона

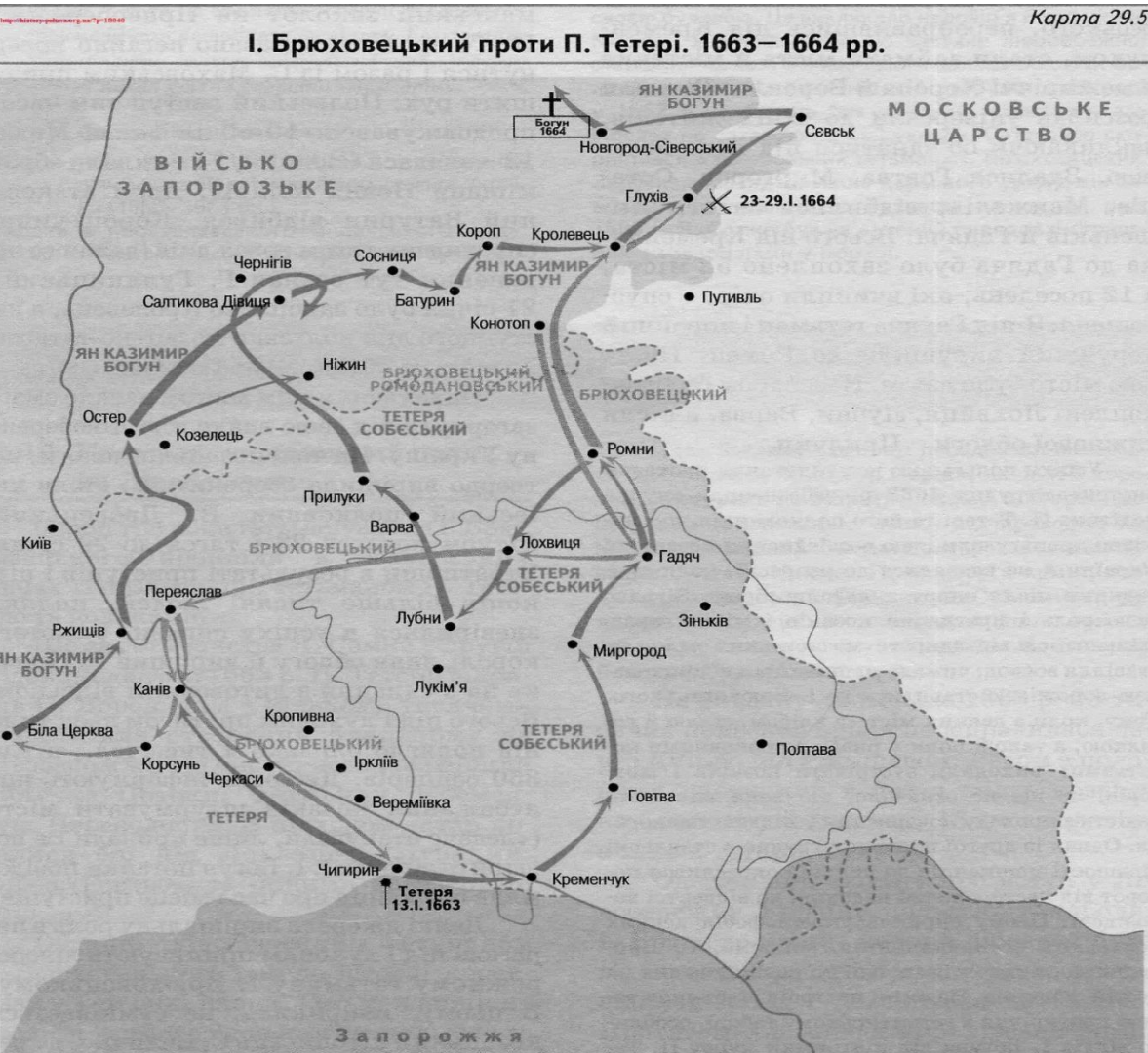
Павло Тетеря'63 –65

Перший гетьман
Правобережжя після
розколу (1663-65)

Учасник походу на
Лівобережжя'63-64

Похід на Лівобережжя'63-64

Похід на
Лівобережжя
разом з
польським
королем Яном II

Чорна Рада'63

Чорна Рада у (у Ніжині) відбулась у 1663 р. На Раді обирали нового гетьмана - І. Брюховецького.

Наслідок Чорної Ради:

П. Куліш: „Чорна Рада“.

І жордан у його в дні бунту сатанський

Іван Брюховецький, 1663 –68 рр.

(Лівобережжя)

- Був обраний на Чорній Раді у Ніжині (1663 р.)
- Першим здійснив поїздку до Москви

Промосковський:

Батуринські й Московські статті

- Підняв антимосковське повстання '67-68

Батуринські статті'63

Уклав із Москвою **Батуринські статті (1663 р.):**

- підтверджено умови Березневих статей (1654 р.) і Переяславських статей (1659 р.);
- Гетьманщина забезпечує харчами московське військо в Україні;

-українським купцям заборонено ввозити і продавати тютюн і горілку в Московській державі, а хліб, на Правобережжі й у Кримському ханстві.

Московські статті'65

У 1665 р. підписав *Московські статті*:

- вибори гетьмана відбувалися лише за згоди царя;
- московські залоги розташовувалися в усіх найбільших українських містах, а також у фортеці Кодак;
- податки збирали московські посадовці;

Андрусівське перемир'я- 1667

Польща+ Москва

Україну поділили вздовж Дніпра на 2 частини:

- 1.Лівобережжя + Київ (саме місто тимчасово) за московою,
2. Правобережжя – за Польщею.
- 3.Запорожжя під спільним контролем двох правителів.
- 4.Договір на 13,5 р.

Петро Дорошенко

1665-76 рр.

- «Сонце Руїни»
- З 1668 по 1669 рр. — гетьман двох берегів Дніпра
- Визнав турецький протекторат (Корсунські статті 69)

Сердюки

Сердюки – особиста гвардія гетьмана з найманців (вперше за Дорошенка)

Корсунські статті'69

Дорошенко+турки

- Турецький протекторат над Військом Запорозьким
- Султан виступає війною на Річ Посполиту з метою визволення українських земель (правобережних і лівобережних)
- Гетьман обирається довічно;
- Українське населення не сплачує данини
- на українських землях османи і татари не мали права споруджувати мечеті та брати ясир;
- Османська імперія і Кримське ханство НЕ повинні були укладати мирних договорів з Річчю Посполитою і Московією без згоди гетьмана;
- султанські грамоти, які стосувалися України, мали писатися турецькою та українською мовами.

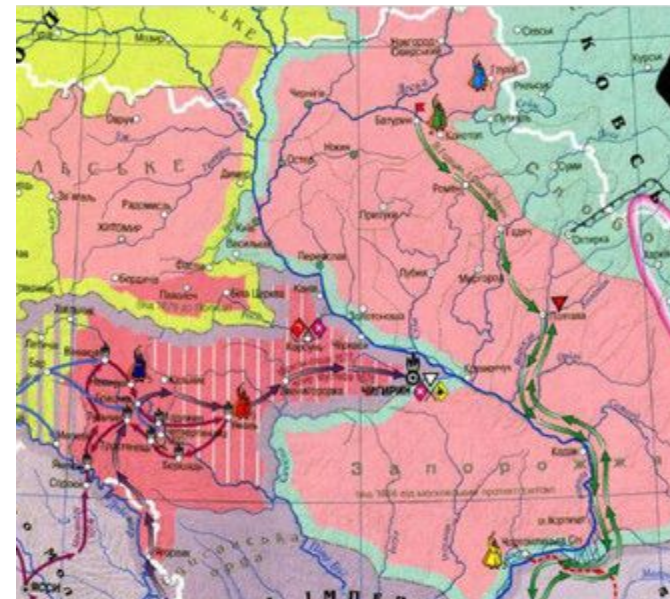
Бучацький договір'72

Річ Посполита і Османська імперія

1. Річ Посполита визнавала незалежність **Української держави** в межах Брацлавщини та Півд. Київщини.
2. Поділля відійшло до Туреччини, стало її провінцією.
3. Решта земель Правобережної України з гетьманом П.Дорошенком визнавали протекторат султана.

П.Дорошенко

Дем'ян Многогрішний, 69 – 72 рр. (Лівобережжя)

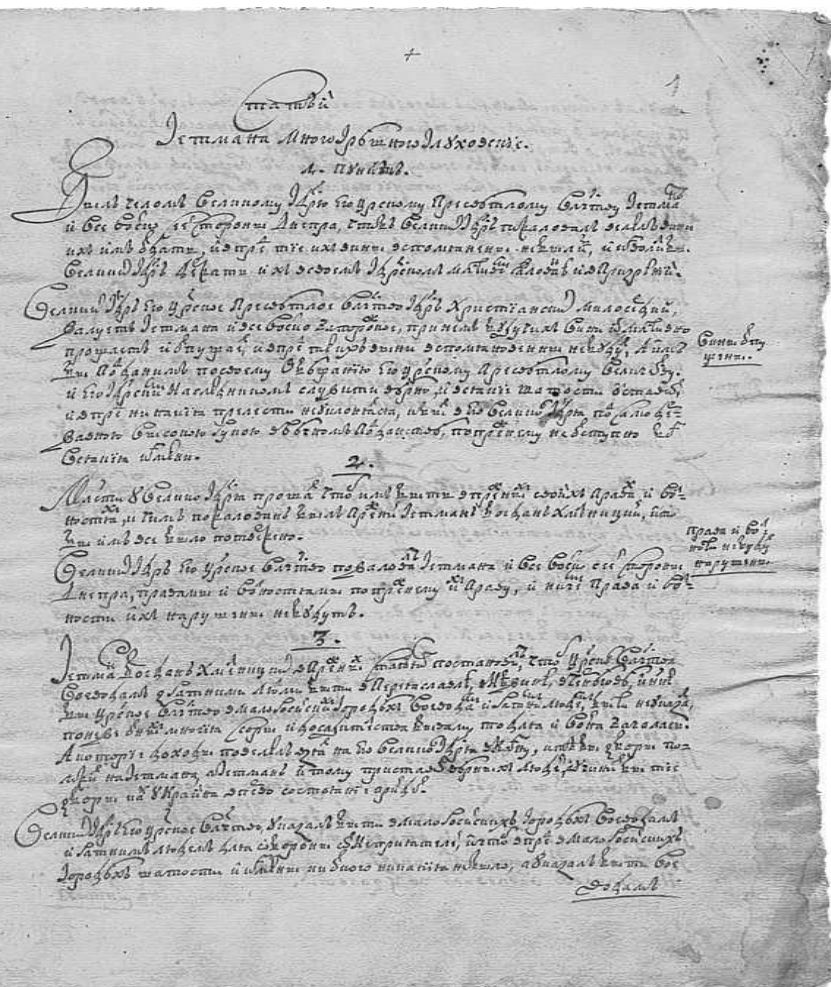
1669 р. – Глухівські статті
з Москвою

Утримував загони
компанійців (особиста кінна
гвардія гетьмана з числа
найманців)

Першим був засланий до
Сибіру

Глухівські статті'69

1. Розміщення царських воєвод з військами в Києві, Переяславі, Ніжині, Чернігові, Острі.
2. Козацький реєстр становив 30 тис.
3. Гетьман мав право на наймане військо.
4. Податки збиралися козацькою старшиною.
5. Було обмежено перехід селян у козацтво.
6. Гетьманові заборонялося вступати у зовнішні відносини.

У 1676 р. П. Дорошенко зрікається гетьманства.

Іван Самойлович'72– 86 рр.

- 1672 р. – Конотопські статті
 - Відстоював інтереси козацької верхівки
 - з 1676 р. – гетьман обох берегів Дніпра
 - 1678 р. – «Великий згін»
- 1686 р. – Підпорядкування московському патріарху Київської митрополії
- 1686 р. - I Кримський похід

Конотопські статті'72

*1672 р. Самойлович підписав з Москвою **Конотопські статті:***

- 1. Гетьманові заборонялося підтримувати зовнішні відносини без царської згоди, особливо з П. Дорошенком.*
- 2. Заборонялося допомагати П. Дорошенку в його боротьбі з Річчю Посполитою.*
- 3. Гетьман не мав права карати та позбавляти старшину посад без згоди старшинської ради.*
- 4. Були розпущені наймані гетьманські (компанійські) війська.*

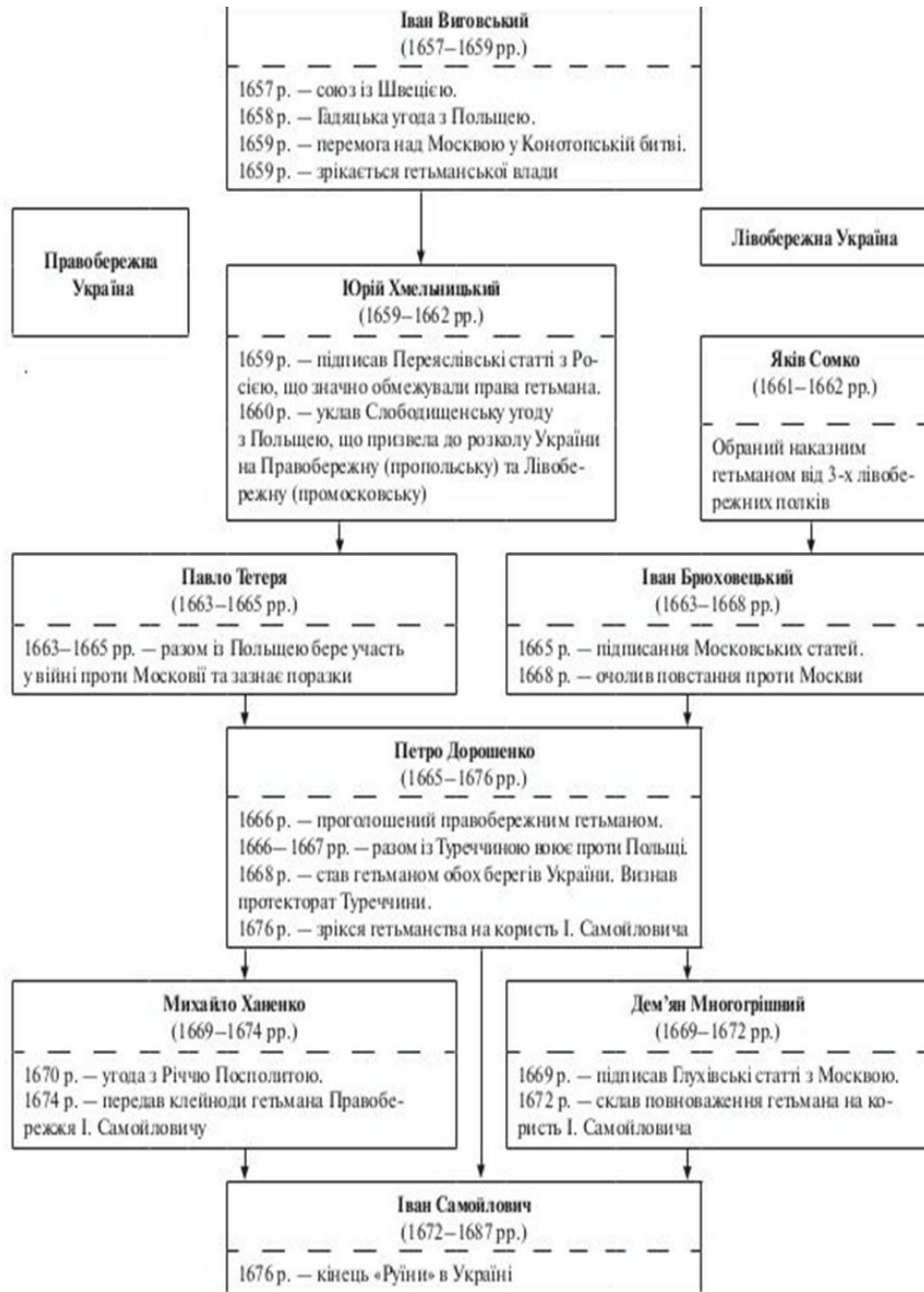
1686 р. – підпорядкування Московським патріархатом Київської митрополії

У 1686 р. москва+ Річ Посполита = “Вічний мир” (Андрусівський 2.0) .

1. Кордон між Річчю Посполитою та московською державою пролягав по Дніпру (Поділля залишалося під владою Туреччини).
2. Запоріжжя та м. Київ відходили до москви.
3. Між державами створюється буферна зона (Брацлавщина)

Гетьман vs Кошовий отаман

П. Дорошенко

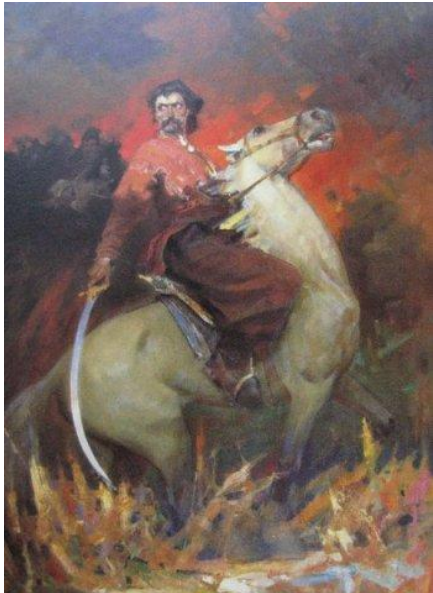
І. Сірко (Чортомлицька Січ)

Іван Сірко

Під час “Руїни” Чортомлицьку Запорозьку Січ очолював кошовий отаман **Іван Сірко**

- І. Сірко провів близько 60 битв проти військ Туреччини та Кримського ханства. Зовнішньо-політична орієнтація кошового отамана постійно змінювалася.
- - ніж перший - Після перемоги І. Виговського над московським військом під Конотопом 1659 року, несподівано завдає поразки кримським татарам
- - ніж другий - нападає на українські міста, захоплює території від Дністра до Дніпра, а потім пише листа російському царю, начебто той прийшов, і прийняв такий дарунок.
- - ніж третій – коли Дорошенко здобуває владу по обидва боки Дніпра, Сірко йде на Чигирин, щоб обирати нового гетьмана, чим змушує гетьмана залишити Глухів
- - ніж четвертий – 1672 року під час облоги Львова, Сірко забирає своє військо й повертається на Запоріжжя. Дорошенко був змушений підписати Бучацький мирний договір.
- - ніж п'ятий – випадок у 1675 році, під час так званого визвольного походу знищив 3 тис. українців.

Лист запорожців султанові

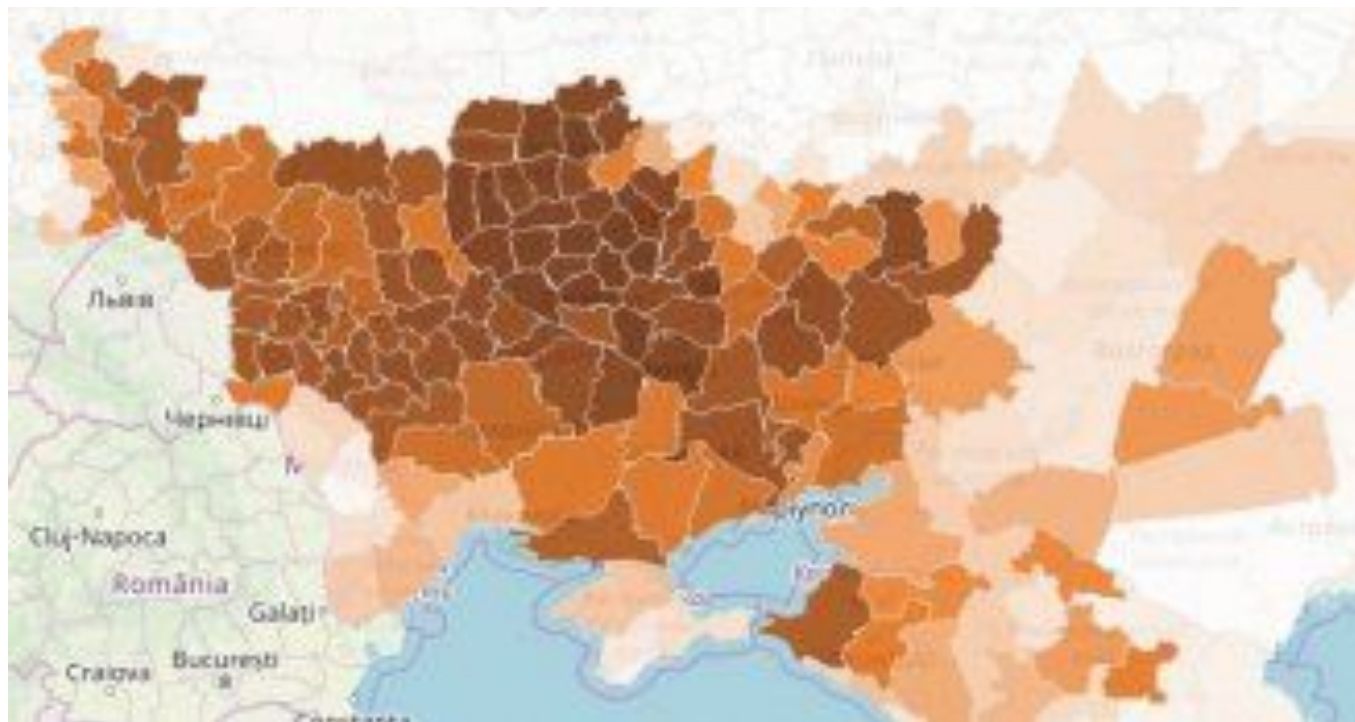
Ти — шайтан турецький, проклятого чорта брат і товариш і самого Люцифера секретар! Який ти в чорта лицар, що голою сракою їжака не вб'єш? Чорт висирає, а твоє військо пожирає. Не будеш ти синів християнських під собою мати, твого війська ми не боїмось, землею і водою будем битися з тобою. Вавілонський ти кухар, македонський колісник, єрусалимський бровирник, Олександрійський козолуп, Великого й Малого Єгипту свинар, вірменська свиня, татарський сагайдак, кам'янецький кат, подолянський злодіюка, і всього світу і підсвіту блазень, самого гаспида внук і нашого хуя крюк, а нашого Бога дурень. Свиняча морда, кобиляча срака, різницька собака, нехрещений лоб, мати твою вйоб!

Отак тобі козаки відказали, плюгавче! Числа не знаєм, бо календаря не маєм, місяць в небі, рік у книзі, а день такий у же, як і у вас, поцілуй за те у сраку нас!..

Слобожанщина

Рідною є українська мова (чим темніше, тим більше відсотків) – перепис 1897 р.

- 1. Укажіть ім'я гетьмана Лівобережної України, обраного «Чорною радою» в Ніжині, який підписав Московські статті, що значно обмежили автономію Гетьманщини.
 А Я. Сомко Б Ю. Хмельницький В І. Виговський Г І. Брюховецький
- 2. Укажіть ім'я автора Гадяцького договору
 А П. Калнишевський Б К. Гордієнко В Й. Гладкий Г Ю. Немирич
- 3. Чорна рада в Ніжині обрала гетьманом І. Брюховецького:
 А у 1658 р. Б у 1660 р. В у 1663 р. Г у 1667 р.
- 4. Андрусівське перемир'я між Москвою та Річчю Посполитою було укладене:
 А у 1658 р. Б у 1660 р. В у 1663 р. Г у 1667 р.
- 5. Гадяцький трактат був укладений:
 А у 1658 р. Б у 1660 р. В у 1663 р. Г у 1667 р.
- 6. Укажіть ім'я першого гетьмана Правобережжя (1663—1665 рр.) після поділу України між Польщею та Московською державою.
 А П. Тетеря Б М. Ханенко В П. Дорошенко Г Я. Сомко
- 7. Укажіть ім'я гетьмана Лівобережної України, обраного на Чорній раді в Ніжині, що спочатку орієнтувався на Москву, але потім підняв повстання, придушене царською армією.
 А І. Виговський Б П. Тетеря В І. Брюховецький Г Ю. Хмельницький
- 8. Укажіть ім'я гетьмана Правобережжя з 1665 р., гетьмана обох берегів Дніпра (1668— 1669 рр.), який орієнтувався на розбудову Гетьманщини під протекторатом Туреччини.
 А П. Тетеря Б М. Ханенко В П. Дорошенко Г Я. Сомко
- 9. Укажіть ім'я гетьмана Лівобережжя, який уклав із Московським урядом Глухівські статті, намагався зміцнити гетьманську владу та автономію Гетьманщини і був засланий царським урядом до Сибіру.
 А Д. Многогрішний Б І. Самойлович В І. Скоропадський Г Д. Апостол

- 15. Вічний мир між Росією та Річчю Посполитою був укладений:
 - А у 1686 р.
 - Б у 1687 р.
 - В у 1702 р.
 - Г у 1709 р.
- 16. Бахчисарайський мирний договір був укладений:
 - А у 1668 р.
 - Б у 1672 р.
 - В у 1676 р.
 - Г у 1681 р.
- 17. І. Самойлович був обраний гетьманом Лівобережжя:
 - А у 1668 р.
 - Б у 1672 р.
 - В у 1676 р.
 - Г у 1681 р.
- 18. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.
 - А початок Чуднівської кампанії
 - Б підписання Слободищенського трактату
 - В перший Чигиринський похід
 - Г підписання Переяславських статей
- 19. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.
 - А укладення гетьманом Д. Многогрішним Глухівських статей
 - Б укладення Гадяцьких статей
 - В укладення гетьманом І. Брюховецьким Московських статей
 - Г укладення гетьманом Ю. Хмельницьким Слободищенського трактату
- 20. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.
 - А Батозька битва
 - Б Бахчисарайський мир
 - В перший Чигиринський похід
 - Г Андрусівське перемир'я
- 21. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.
 - А початок першого Чигиринського походу
 - Б обрання гетьманом І. Самойловича
 - В укладення Бахчисарайського мирного договору
 - Г зречення П. Дорошенком гетьманської булави
- 22. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.
 - А укладення Конотопських статей
 - Б укладення «Вічного миру»
 - В укладення Глухівських статей
 - Г укладення Корсунських статей

- **33. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.**

- А похід П. Дорошенка на Лівобережжя
- Б рішення старшинської ради в Корсуні прийняти турецький протекторат над Гетьманщиною
- В призначення Д. Многогрішного наказним гетьманом Лівобережжя
- Г початок очолюваного І. Брюховецьким антимосковського повстання на Лівобережжі

- **34. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.**

- А Чорна рада в Ніжині
- Б підписання Андрусівського перемир'я між Московською державою та Річчю Посполитою
- В підписання Московських статей
- Г Жванецька облога

- **35. Установіть хронологічну послідовність подій другої половини XVII ст.**

- А битва під Конотопом
- Б обрання гетьманом І. Виговського
- В Повстання І. Брюховецького
- Г укладення Гадяцького трактату

- **36. Установіть відповідність між назвою битви та іменем гетьмана, із яким вона пов'язана.**

- 1 Березневі статті 2 битва під Конотопом 3 Чуднівська кампанія 4 Перший кримський похід
- А І. Самойлович
- Б Ю. Хмельницький
- В І. Виговський
- Г І. Брюховецький
- Д Б. Хмельницький

- **37. Установіть відповідність між іменем гетьмана та угодою, що була ним укладена з московським урядом.**

- 1 Ю. Хмельницький 2 І. Брюховецький 3 Д. Многогрішний 4 І. Самойлович
- А Глухівські статті
- Б Московські статті
- В Коломацькі статті
- Г Конотопські статті
- Д Переяславські статті